

Unga med funktions- nedsättning

Jobb, fritid och möjlighet
att påverka samhället

LÄTTLÄST
SVENSKA

FOKUS 17

Våra delrapporter till **Fokus 17** är:

Fokus 16:1 Unga nyanländas etablering. Kartläggning av etableringsuppdraget

Fokus 16:2 Unga nyanländas etablering. Verksamhetsexempel och ungas röster

Fokus 17:1 Ungas etablering i arbets- och samhällslivet

Fokus 17:2 Unga med funktionsnedsättning. Etablering i arbets- och samhällslivet

Fokus 17:3 Unga hbtq-personer. Etablering i arbetslivet

Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Rapporterna går också att ladda ned på www.mucf.se

© **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017**

Projektledare: **Marcus Ohlström**

Rapporten har bearbetats till lättläst av **Karin Forsell, Funka**.

Grafisk form: **Typisk Form designbyrå**

Omslagsfoto: **Maskot/Folio**

Foto, inlaga: **S. 4 Scandinav/Scandinav, s. 10 Jörgen Wiklund/Scandinav,**

s. 15 Therese Winberg/Scandinav, s. 18 Scandinav/Scandinav,

s. 22 Johnér/Scandinav, s. 27 Justem Johnsson/Scandinav,

s. 30 Mathilda Ahlberg/Scandinav, s. 34 Astrakan/Scandinav

Tryck: **EO-Print**

Distribution MUCF

Box 17801, 118 94 Stockholm

Tfn: 08-566 219 00

e-post: info@mucf.se

webbplats: www.mucf.se

www.facebook.com/mucf.se

www.twitter.com/ungciv

ISBN: 978-91-88455-45-1

Unga med funktions- nedsättning

Jobb, fritid och möjlighet
att påverka samhället

Förord

Unga med funktionsnedsättning har sämre möjligheter att leva ett bra liv än andra unga.

Till exempel:

- Fler har svårt att få jobb.
- Fler har bara jobb på deltid.
- Färre har ett fast jobb.
- Fler är arbetslösa.
- Fler är arbetslösa länge.
- Fler är sjukskrivna.

I den här rapporten kan du läsa om hur kommuner jobbar för att göra det lättare för unga med funktionsnedsättning att få ett arbete, en bra fritid och att få påverka.

Rapporten visar att många kommuner jobbar hårt för att hjälpa unga att komma in i arbetslivet. Men vissa unga med funktionsnedsättning får ingen hjälp. Till exempel unga som inte själva tar kontakt med kommunen.

Rapporten visar också att kommunernas arbete för att hjälpa unga att få en bra fritid och att få vara med och bestämma behöver bli bättre.

Marcus Ohlström, Julia Grosse, James Frempong och Stella Jacobson har skrivit rapporten.

Vi hoppas att rapporten ska

- öka kunskapen om unga med funktionsnedsättning
- göra det enklare för dem att få en bra fritid och kunna påverka i samhället
- göra det enklare för dem att komma in i arbetslivet.

Lena Nyberg, generaldirektör
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

November 2017

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning.....	8
Arbete och fritid för unga med funktionsnedsättning.....	11
Intervjuer med 12 kommuner	16
Unga med funktionsnedsättning berättar	23
Resultat.....	28
Två förslag.....	35

Sammanfattning

Många unga med funktionsnedsättning får inte det stöd som de behöver.

Kommuner behöver samarbeta mer

Vi föreslår att Sveriges kommuner ska samarbeta mer både inom kommunen och med andra för att ge unga med funktionsnedsättning stöd att få en bra fritid, kunna påverka mer och att få jobb.

Unga får mer hjälp med att få arbete än med att få en bra fritid och att kunna påverka samhället

Vår undersökning har visat att både regeringen och Sveriges kommuner gör mer för att hjälpa unga med funktionsnedsättning att få ett arbete än att få en bra fritid och möjlighet att påverka samhället.

Kommunerna behöver göra mer

Vi tycker därför att kommuner behöver bli bättre på att stödja unga med funktionsnedsättning. Särskilt de som inte själva tar kontakt med kommunen.

Vi tycker också att kommuner behöver bli bättre på att stödja företag som vill anställa unga med funktionsnedsättning.

Samarbete mellan myndigheter och funktionshinder-organisationer

Vi föreslår att kommuner ska få mer stöd för att hjälpa unga med funktionsnedsättning att få en bättre fritid och kunskap och självförtroende att påverka samhället.

Kommunerna ska få stöd av

- Myndigheten för delaktighet
- Myndigheten för ungdoms- och civil-samhällsfrågor
- funktionshinder-organisationer

Inledning

Regeringen har gett
**Myndigheten för ungdoms-
och civil-samhällesfrågor**
uppdraget att undersöka
hur unga med funktionsnedsättning
får jobb
och får en bra fritid och möjlighet att påverka samhället.

I den här rapporten berättar vi om undersökningen.

Vi beskriver också två förslag
som vi hoppas ska göra det enklare
för unga med funktionsnedsättning
att få jobb
och att få en bra fritid och möjlighet att påverka.

Om ungdoms-politiken

Målet för Sveriges ungdoms-politik är:

*Alla ungdomar ska kunna leva ett gott liv.
De ska ha makt att bestämma över sina liv
och möjlighet att påverka i samhället.*

Om funktionshinders-politiken

Regeringen föreslår
att målet för Sveriges nya funktionshinders-politik ska vara:

*Alla människor ska kunna leva ett gott liv
och kunna delta i samhället
enligt FN:s konvention
om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.*

Arbete och fritid för unga med funktionsnedsättning

Arbete för unga med funktionsnedsättning

Många unga kan få ett jobb ganska enkelt.
Men så är det inte för unga med funktionsnedsättning.
De har svårare att få jobb.

Vår undersökning visar
att unga med funktionsnedsättning
tycks få sitt första jobb
senare än unga utan funktionsnedsättning.

Så här är det för unga med funktionsnedsättning:

- De väljer oftare praktiska gymnasie-linjer och inte linjer som kräver mycket läsning.
- De är kvar i gymnasiet längre tid.
- De är oftare sjukskrivna i åldern 20–25 år.
- De arbetar heltid mer sällan.
- De har oftare varit arbetslösa.
- De har oftare svårt att klara sin ekonomi än andra unga.

Några skillnader gäller bara för vissa grupper av unga med funktionsnedsättning.

Till exempel:

- Killar i åldern 20–25 år med funktionsnedsättning har mer sällan ett fast jobb än andra unga vuxna.
- Killar med funktionsnedsättning får sällan jobb genom personer de känner eller genom att själva kontakta ett företag.
- Istället får de oftare än andra hjälp av arbetsförmedlingen.
- Tjejer med funktionsnedsättning känner sig oftare mobbade eller utfrysta i skolan och på jobbet än andra unga.

Fritid och möjlighet att påverka samhället för unga med funktionsnedsättning

De flesta unga har möjligheter till en meningsfull fritid och till att påverka samhället om de vill.

Dock visar vår undersökning att unga med funktionsnedsättning verkar ha sämre möjligheter än andra.

**Vår undersökning visar också
att tjejer och killar gör olika saker på fritiden.**

- Tjejer tycker oftare att de har antingen för mycket eller för lite fritid.
Killar tycker att de har lagom med fritid.
- Fler tjejer med funktionsnedsättning har fått låta bli en fritids-aktivitet på grund av att den inte var tillgänglig än andra unga.

Fler killar med funktionsnedsättning låter bli att idrotta jämfört med andra unga.

- **Idrott är ungdomars populäraste fritids-aktivitet.**
Idrotten sker både i en förening och själv eller med kompisar.
- Unga med funktionsnedsättning idrottar inte så ofta i en förening som unga utan funktionsnedsättning.
- Tjejer med funktionsnedsättning gör oftare kultur-aktiviteter än andra unga. Exempelvis går på bio eller teater.
- **Unga med funktionsnedsättning är inte medlemmar i föreningar lika ofta som unga utan funktionsnedsättning.**

- Unga med funktionsnedsättning är inte medlemmar i idrottsföreningar eller studentföreningar lika ofta som unga utan funktionsnedsättning. Det gäller särskilt för killar.
- Tjejer är oftare medlemmar i miljö-föreningar eller djurrätts-föreningar. Killar är oftare medlemmar i dator-föreningar eller spel-föreningar.
- Unga med funktionsnedsättning jobbar inte i ideella föreningar lika ofta som unga utan funktionsnedsättning. Exempelvis som ordförande, sekreterare eller kassör.
- **Det är ingen skillnad på hur ofta unga med funktionsnedsättning röstar i de svenska valen jämfört med andra unga. Det skiljer heller ingenting mellan tjejer och killar.**

Intervjuer med 12 kommuner

En del av vårt arbete med undersökningen har varit att besöka 12 kommuner.

Vi har frågat kommunerna hur de arbetar för att hjälpa unga med funktionsnedsättning att få ett arbete och en bra fritid och möjlighet att påverka samhället.

Kommunerna berättade det här:

Ungdoms-perspektiv och funktionshinder-perspektiv

- Kommunerna saknar ofta ett ungdoms-perspektiv.

Det betyder att de inte tänker så mycket på ungas särskilda behov när de ger stöd för att göra det enklare att få jobb eller ha en bra fritid och kunna påverka samhället.

- Kommunerna tänker ännu mindre på de särskilda behov som unga med funktionsnedsättning kan ha.
Särskilt när de ska hjälpa unga att få jobb.
- **Kommunerna ger unga med funktionsnedsättning olika mycket stöd beroende på vilken typ av funktionsnedsättning de har.**
- Unga med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar får mest stöd.
- Få kommuner ger särskilt stöd till unga med fysiska funktionsnedsättningar att få jobb eller ha en bra fritid och kunna påverka samhället.

Arbetslivet

- De unga med funktionsnedsättning som har rätt till särskilt stöd genom LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) och unga med psykisk ohälsa får mer hjälp än andra grupper unga med funktionsnedsättning.

- **Det som fungerar bra med kommunernas arbete för att hjälpa unga utan funktionsnedsättning in i arbetslivet fungerar också för unga med funktionsnedsättning.**
- Kommunerna säger att de arbetar hårt för att hjälpa unga att få bättre självförtroende.
- De som jobbar tillsammans med unga med funktionsnedsättning vet vilket stöd de ska ge. Men andra som jobbar inom kommunen saknar ibland den kunskapen.
- **Arbetsgivare vet inte alltid vad som gäller när de ska anställa unga med funktionsnedsättning.**
- Arbetsgivare vill lära sig mer om hur de bäst hjälper unga med funktionsnedsättning att bli trygga på jobbet.
- Kommuner är sämre på att anställa unga med funktionsnedsättning än vad företag är.
- **Kommunerna tycker att det behövs fler enkla jobb så att de som vill ha enklare arbetsuppgifter också kan få jobb.**

Fritid och möjlighet att påverka samhället

- Kommuner jobbar mer för att hjälpa unga med utvecklings-störning och exempelvis autism än unga med andra funktionsnedsättningar.
- **Kommunerna tycker olika om vad som fungerar bra för att ge unga med funktionsnedsättning stöd att få en bra fritid.**

Några kommuner tycker att special-lösningar är det bästa sättet att hjälpa unga med funktionsnedsättning att få en bra fritid.

Andra kommuner tycker att det är bättre att de unga med funktionsnedsättning får stöd att delta i samma verksamheter som andra unga.

- **Kommunerna ger mer stöd till unga för att hjälpa dem att få jobb än för att de ska kunna få en bra fritid och att kunna påverka samhället.**
- Några kommuner har goda exempel och kan visa när arbetet fungerar.

När de unga får ett bra stöd beror det oftast på att det är någon eller några personer inom kommunen som engagerar sig mycket.

Regler och samarbete

- Kommunerna tycker att FN:s konvention fungerar bäst om den finns med i lagar, regler och i kommunernas strategier.
- De som arbetar med unga med funktionsnedsättning säger att det är **viktigt med lagar och regler som gäller för hela Sverige** för att få stöd hos de som bestämmer inom kommunerna.
- Många kommuner har ett bra samarbete inom kommunen för att ge unga med funktionsnedsättning stöd att få jobb.
- Däremot är samarbetet inom kommunen sämre för att hjälpa unga med funktionsnedsättning att få en bra fritid och att få möjlighet att påverka samhället.
- **Kommunerna tycker att det är svårt att få kontakt med unga med funktionsnedsättning om de inte själva söker hjälp.**

Unga med funktionsnedsättning berättar

En annan del av undersökningen har varit att träffa unga kvinnor och män med olika funktionsnedsättningar.

Vi träffade 18 personer som var mellan 15 och 29 år.

De hade någon av dessa funktionsnedsättningar:

- Depression
- Ångest
- Utmattnings-syndrom
- Neuro-psykiatriska funktionsnedsättningar
- Dyslexi

De flesta var arbetslösa men hade fått stöd för att kunna få ett jobb. Några hade en praktik-plats. Några hade jobb inom daglig verksamhet. Två personer studerade.

**Vi har frågat hur det fungerar
att få jobb
och om de har en bra fritid och kan påverka samhället.**

De unga personer som vi träffade
sa att **de saknade att någon tog hand om
hela deras livs-situation.**

Så här berättade en person:

*”Jag hade väl egentligen inte riktigt
den här disciplinen som krävdes
för att studera hemma.
Det var ju svårt med tanke på min hemsituation.
Både att dom kanske borde ha gjort en riktig insats,
att man skulle få börja prata med nån
och att man skulle få koll på ens hemsituation.
Mår man verkligen bra?”*

Många är nöjda

Många sa att de var nöjda
med stödet
för att få jobb och att börja studera.
Det berodde framför allt på att

**personalen lyssnade,
förstod och var bra.**

Personalen såg hela personens behov och ville dem väl.

Många var också nöjda för att
de fick fler vänner
och mer att göra på fritiden.

Få av de unga hade haft ett jobb.

Praktik-platser fungerar bra

De som hade haft en praktik-plats var oftast nöjda.
Det berodde på att de blivit bra bemötta.

Så här berättade en person:

*”Det är som en konstant kamp
och därför har det varit väldigt viktigt
att ha ett ställe som är samma ...
Och det var det som var skillnaden här,
det var få personer
och du får ha mycket kontakt med dem
och att det blir så att de ser var är du i ditt liv,
och vad behöver du just nu.”*

**De här tre sakerna är viktiga
på en praktikplats:**

- Bra bemötande.
- Förståelse för den unga person som praktiserar.
- Att arbetsplatsen har lätt att anpassa sig.

Samhället kan för lite

Ungdomarna sa att de vill ha ett jobb.
Men många är osäkra på vad de vill arbeta med.

Några tycker att samhället kan för lite
om funktionsnedsättningar.

Många tvivlar på
att de kan få ett jobb som fungerar just för dem.

TACKY.

TORPARE!

LALI

BO

Resultat

Vår undersökning visar
**att unga med funktionsnedsättning
har sämre möjligheter att leva ett bra liv
än andra unga.**

Vi har sett att:

- Unga med funktionsnedsättning är äldre än andra unga när de får ett arbete. De har också svårare att få ett bra jobb.
- Unga med utvecklingsstörning har sämre möjligheter att ha en bra fritid och att vara aktiva i samhället.

Därför är det tydligt att

- **målet för ungdomar inte är nått**
- **målet för personer med funktionsnedsättning inte är nått**

Kommuner och myndigheter följer heller inte FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning så som det är tänkt.

Kommunerna tror att det bästa sättet att få fler att följa konventionen är att se till att konventionen finns med i Sveriges lagar och regler.

Myndigheten för delaktighet och Diskriminerings-ombuds-mannen behöver därför fortsätta att jobba för att få fler att känna till och följa FN:s konvention.

Kommunerna saknar ungdoms-perspektiv och funktionshinder-perspektiv

Vår undersökning visar att kommunerna ofta saknar både ungdoms-perspektiv och funktionshinder-perspektiv i sitt arbete.

Ibland får unga med funktionsnedsättning samma stöd som äldre med funktionsnedsättning fastän unga vill göra andra saker än äldre.

Det är olyckligt.
Den svenska ungdoms-politiken ska **gälla alla** unga oavsett funktionsförmåga.

Vi tycker att det här är allvarligt!
Unga med funktionsnedsättning
har redan från början
sämre möjligheter till att leva ett bra liv
och att få jobb än andra unga.

Unga med funktionsnedsättning har sämre möjligheter att leva ett bra liv än andra unga

Den största skillnaden mellan unga med funktionsnedsättning
och andra unga
är möjligheterna att få jobb.

Det gör att:

- Risken att fler får problem med sin ekonomi ökar.
Exempelvis kan de få svårt att betala hyran.
- Risken att fler mår dåligt ökar.

Kommunen behöver samarbeta mer

Vi ser att kommunerna gör mycket
för att hjälpa unga med funktionsnedsättning
att få jobb.

Men vi ser också att olika delar inom kommunen behöver **samarbeta mer**.
Annars får inte unga med funktionsnedsättning det stöd som de behöver.

Kommunerna behöver också samarbeta bättre med andra myndigheter.
Till exempel Försäkringskassan.

Mer kunskap behövs

Våra intervjuer med kommunerna visar att **många saknar kunskap om hur det är att leva med en funktionsnedsättning**.

Både privat-personer, kommun-anställda, företag och myndigheter.

Därför är det viktigt att öka kunskapen.

Kommuner behöver stöd för att hjälpa unga att få en bra fritid och möjlighet att påverka samhället

Våra intervjuer med kommunerna visar också att kommunerna behöver stöd så att de kan arbeta lika mycket med att hjälpa unga att få en bra fritid som de arbetar för att hjälpa unga att få jobb.

Det är oklart hur gemensamma verksamheter fungerar

Våra intervjuer med unga
visar att de **unga trivs bra med separata verksamheter.**

De säger att de är trygga
och avslappnade när de är tillsammans
med andra människor som förstår
hur det är att ha en funktionsnedsättning.

Men våra intervjuer med kommunerna
visar att **gemensamma verksamheter**
för personer med och utan funktionsnedsättningar
också **fungerar bra.**

**Vi ser att det behövs både gemensamma
och separata verksamheter.**

Men **vi behöver veta mer**
om hur det är för unga med funktionsnedsättning
att delta i samma verksamheter som andra unga.

Två förslag

Det här är våra **två förslag till förändringar** som är särskilt viktiga för att hjälpa unga med funktionsnedsättning att få jobb, bra fritid och möjlighet att påverka samhället.

1. Kommunerna ska få ett större ansvar för att stödja unga med funktionsnedsättning så att de får jobb.

- **Vi föreslår att** kommunerna ska få större ansvar att ge unga med funktionsnedsättning stöd att få jobb.

Unga med funktionsnedsättning ska få **en egen kontaktperson** som kan lära känna den unge och samordna stöd från olika myndigheter.

Kontaktpersonen kan också fungera som **stöd till arbetsgivare** som anställer en ung person med funktionsnedsättning.

2. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Myndigheten för delaktighet ska **stärka kommunernas arbete** för att stödja unga med funktionsnedsättning till en bra fritid och möjlighet att påverka samhället

- **Vi föreslår att** myndigheterna tillsammans med funktionshinderorganisationer och andra som är inblandade **lära sig mer om hur unga får bäst stöd** för att få bra fritid och kunna påverka samhället.

De ska sedan sprida kunskapen och goda exempel vidare till Sveriges kommuner.

- **Vi föreslår att** de särskilt ska **uppmärksamma de behov som unga tjejer och killar med funktionsnedsättning har.**

Vi tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor

och om det civila samhällets förutsättningar

Vi ger stöd till föreningsliv, kommuner

och internationellt samarbete

mucf
.se
Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällsfrågor

Distribution MUCF
Box 17801, 118 94 Stockholm
Tfn: 08-566 219 00
e-post: info@mucf.se
webbplats: www.mucf.se
www.facebook.com/mucf.se
www.twitter.com/ungciv